

Sammendrag:

Kollektivtransport for alle - hva vet vi om de som faller utenfor?

TØI rapport 1381/2014

Forfattere: Kjersti Visnes Øksenholt, Nils Fearnley, Jørgen Aarhaug
Oslo 2014, 31 sider

På oppdrag for Deltasenteret har vi gjennomført en litteraturgjennomgang for å finne ut mer om hvorfor mange med nedsatt funksjonsevne velger å ikke reise kollektivt. Vi har søkt spesielt etter studier som omhandler ikke-brukere, ettersom disse vil ha en annen oppfatning av utfordringer og muligheter knyttet til kollektivreisen enn brukerne. Våre funn indikerer at det er gjort lite på dette området - etter grundige litteratursøk ble kun én relevant studie funnet. Denne studien konkluderer med at forventninger om fysiske barrierer, samt kognitive barrierer knyttet til informasjon, orientering, mv. oppgis å være utløsende faktorer for hvorfor ikke-brukerne ikke reiser kollektivt. Det viktigste funnet er likevel at det bør gjennomføres mer forskning på området dersom målet er å forstå hvorfor mange med nedsatt funksjonsevne ikke reiser kollektivt.

Det er et mål at samfunnet skal utformes på en måte som gjør at infrastrukturen kan benyttes uavhengig av personers funksjonsnivå. På tross av flere år med fokus på universell utforming i kollektivtransporten er det få med nedsatt funksjonsevne som reiser kollektivt. På bakgrunn av dette ønsket Deltasenteret en kunnskapsinnhenting av barrierer for deltagelse i kollektivreiser. Kunnskapsinnhentingene består av gjennomgang av norsk og internasjonal litteratur, samt identifisering av kunnskapshull. Vårt forskningsspørsmål er 'Hvorfor reiser ikke *ikke-brukerne* med kollektivtransport?'

I den norske litteraturen fant vi at kun et fåtall studier undersøker funksjonshemmedes utfordringer i et hele-reisekjeden perspektiv innen kollektivtransport. Vi fant ingen studier som fokuserte på ikke-brukerne. Brukernes utfordringer vil sannsynligvis variere fra ikke-brukernes utfordringer og hindringer. De norske studiene forteller dermed lite om hva som fører til at denne gruppen ikke reiser kollektivt. Dette var det tydeligste kunnskapshullet. Vi merket oss også at usikkerhet knyttet til ulike elementer i reisekjeden ser ut til å være en betydelig barriere for bruk av kollektivtransport. Basert på funnene i den norske litteraturen, stilte vi to spørsmål til den internasjonale litteraturen - i) Hvorfor reiser ikke *ikke-brukere* kollektivt? og ii) Hvordan og i hvilken grad er forventninger og usikkerhet knyttet til kollektivreisen en barriere?

Hvorfor reiser ikke *ikke-brukere* kollektivt?

I den norske litteraturen fant vi ingen studier som omhandlet ikke-brukere. Funnene fra den internasjonale litteraturen forsterker oppfatningen av manglende kunnskap på dette området. Vi fant kun én studie som direkte undersøker hvorfor ikke-brukere

ikke reiser kollektivt (Asplund mfl 2012)¹. Denne studien konkluderer med at forventninger om ulike problemer på reisen gjør at mange velger å ikke reise, og at de samme personene gjerne overestimerer utfordringene de vil møte. Vi fikk derfor bekreftet at det er et kunnskapshull knyttet til dette.

Hvordan og i hvilken grad er forventninger og usikkerhet knyttet til kollektivreisen en barriere?

I den norske litteraturen, som fokuserer på brukere, ble det i enkelte studier antydning at forventninger og usikkerhet var en barriere for å reise kollektivt. Den internasjonale litteraturen bekrefter dette. Vi fant blant annet at manglende informasjon, manglende kjennskap til systemet, manglende tillit til transportsystemet som helhet, og selvtillit og forventninger skaper usikkerhet og fungerer som barrierer for å reise kollektivt. Hvorvidt disse barrierene er avgjørende for om ikke-brukere ikke reiser kollektivt har vi ikke et entydig svar på. Det er interessant at i den eneste studien vi fant som undersøker hvorfor ikke-brukere ikke reiser kollektivt, ble barrierer knyttet til forventninger og usikkerhet funnet å være avgjørende.

Hovedkonklusjonen vår er at det per i dag finnes for få studier til at vårt forskningsspørsmål kan besvares. Basert på funnene våre, basert på kollektivreisende generelt, er det likevel en grunn til å anta at forventninger og usikkerhet knyttet til kollektivreisen kan være en viktig faktor for hvorfor ikke-brukere ikke reiser kollektivt. Dette er en innfallsvinkel som bør inkluderes i videre undersøkelser.

---

¹ Studien undersøker bruk av kollektivtransport blant slagpasienter som har fått varige funksjonsnedsettelse som følge av slaget.